

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Het lied van de vreemdeling XII. Zijn verdrukking

"Eer ik verdrukt werd, dwaalde ik"
Psalm 119:67a

Wie door het wonder van boven vreemdeling hier beneden is geworden, zal al meer vreemdeling worden. Men kan roemen in zijn geloof, in zijn bekering, in de zaligheid die aanstaande is, terwijl men vreemdeling is van de beoefening van het vreemdelingschap. De Heere leert het om al meer vreemdeling hier en nu te worden. Daar zijn de wijze lessen van de Heere voor nodig. Door scha en schande heen. Waarlijk - het vreemdelingschap wordt niet op één dag geleerd. Daar is heel het leven voor nodig. Gods kinderen zijn nog niet gearriveerd. Dat is straks als ze thuis, in het vaderland zullen komen. Dan leggen zij het vreemdelingschap af.

In het lied van de vreemdeling wordt ook gesproken van dwalen. "Ik dwaalde", zo horen we de dichter van Psalm 119 zeggen.

Dwalen doet iedereen. Ik citeer een tekst uit Jesaja 53: "wij dwaalden allen als schapen, wij keerden ons een iegelijk naar zijn weg". Dwalende schapen dat is ons aller beeld. Daarmee wordt de gevaarlijke situatie, waarin we ons bevinden, getekend. Er zijn de ravijnen; er zijn de dalen van de schaduw des doods; er is 't wild gedierte dat niets in 't woën ontziet. Schapen kunnen niet op zichzelf passen. Ze zijn zo eigenwijs. Bovendien - ze missen de kracht om zich te verweren; ze zijn weerloos. Daarom - dwalende schapen verkeren waarlijk in doodsgevaar.

Nu kunt u denken: wie schaap geworden is van de goede Herder, die dwaalt nooit meer af. U denkt verkeerd. Was

het maar waar dat ze nooit meer afdwalen. De ondervinding van de psalmist is anders. Hij was weer weggedwaald.

Het woord dat weergegeven wordt met dwalen, bedoelt aan te geven onopzettelijke zonde, zonde die bedreven wordt uit onkunde, uit onwetendheid. De dichter bedoelt niet met het gebruik van dat woord zijn zonde, zijn afdwalen te vergoelijken. Hij spreekt ermee uit hoe onkundig en onwetend hij nog is. Hij kan zonde doen, terwijl hij niet weet dat het zonde is.

Er zijn kerkmensen die het precies weten wat zonde is en wat het niet is. We horen hen spreken: o dat mag best, dat is geen zonde, ja vroeger zag men dat als zonde, maar wij zijn niet ouderwets, we leven nu in onze tijd. Dat zijn mensen die Gods geboden verengen, terwijl Gods gebod zeer wijd is. Er liggen op het terrein van de zonde zoveel voetangels en klemmen. Wie waarlijk vreemdeling is, leert dat zien. Die wordt beducht voor de listen van satan en voor de zondige aard die er nog altijd is.

't Kan zo maar weer zijn de Herder verlaten, het dwaalspoor opgegaan. Laat de Heere Zijn kind op het dwaalspoor gaan? O neen! Hoor maar wat de dichter zegt: "ik werd verdrukt". Dus de verdrukking was niet zo maar. Die stond in verband met zijn afdwalen. Omdat hij was afgedoold daarom was de Heere gekomen met verdrukking.

Wat die verdrukking geweest is wordt niet gezegd. Dat is ook niet zo belangrijk. De Heere heeft Zijn middelen om terug te brengen. Zes zaken vallen op. Ze zijn voor ons uitermate belangrijk. Allereerst: God weet het juiste middel

te hanteren om van de afdwaling te genezen.

Ten tweede: het weten van de dichter dat de verdrukking geen toeval was, maar vanwege zijn afdwalen. Hij heeft gezien het verband tussen oorzaak en gevolg.

Ten derde: het noemen van Gods gerichten over hem als rechtvaardig. Geen opstand, geen verwijten, geen waaroms (vers 75a).

Ten vierde: het buigen onder de roede, zelfs het kussen van de roede. 't Is mij goed verdrukt te zijn geweest (vers 71).

Ten vijfde: de dichter ziet zijn verdrukking niet als straf op zijn afdwalen, maar enkel als liefdekastijding om weder te brengen.

Ten zesde: hij weet dat de Heere hem uit getrouwheid verdrukt heeft (vers 75b). Nu denk ik eerst aan onbekeerden. Zou de Heere u zo maar laten gaan het eeuwig verderf tegemoet? Hij laat de storm opsteken in uw leven. Er komt moeite, lijden, verdrukking. Met als enig doel dat u zoudt wederkeren tot Hem. Wat is het erg als we door de slaande hand van de Heere niet heengeguchtigd worden tot Hem. Misschien zit u midden in de verdrukking. O dat we nu verstaan Gods bedoeling. Een iegelijk zoon, die Hij aanneemt, geselt Hij; een ieder die Hij liefheeft, kastijdt Hij. Opdat vreemdelingen genezen zouden worden van hun afdwalen. Hij, de Heere, verdrukt uit getrouwheid. Vanwege Zijn trouw verdrukt, opdat vreemdelingen thuiskomen. In het vaderland zijn geen verdrukkingen meer nodig, omdat daar geen afdwalen meer is. Nog één zaak. Soms wordt gezegd: de dichter zei pas na de druk: 't is goed voor mij verdrukt te zijn geweest, niet toen hij er middenin zat. U hebt gelijk. Maar ik zeg u: de Heere kan het ook zo wonderlijk goed maken in de druk. Dan: wanneer ik mag zien op Jezus Christus, Die voor mij in de grootste verdrukking is geweest!

ds.v.Z.

Van de administratie

Zoals altijd tegen het einde van het jaar, is het ook nu erg rustig met betalingen. We konden dit keer 3 nieuwe abonnees inboeken, waarvoor onze hartelijke dank. We hopen dat onze lezers ons voor de volgende jaargang niet teleurstellen. Misschien is het nu juist wel een gunstige tijd om met ingang van de nieuwe jaargang, abonnees te winnen voor ons blad of dat u aan uw kinderen of kleinkinderen, die Bewaar het Pand nog niet lezen, een jaarabonnement als geschenk wilt geven. Denk u er maar eens over na. Horen we nog van u? Bij voorbaat dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de redactie

We ontvingen voor de school van Dundas en Hamilton van de Chr. Geref. kerk te Middelharnis een bedrag van f 1.000,-; van de Chr. Geref. kerk te Urk Eben Haëzer een bedrag van f 1.200,-, van de Chr. Geref. kerk te Vlaardingen een bedrag van f 1.163,- en van de koper van de gouden munt een bedrag van f 500,-. Tenslotte: bij een bezoek een gift van f 100,- en per post een gift van f 50,-. Dat is samen een groot bedrag. Voor alles namens het schoolbestuur hartelijk dank. B.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk
verschijnt eens in de veertien dagen

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg
13, 4231 BP Meerkerk. Telef.
01837-1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20,
2406 XL Alphen a/d Rijn, tel.
01720-74202, postrek. 70.43.50
t.n.v. de administrateur van
"Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar.
Abonnementsprijs voor de
Verenigde Staten en Canada 5
dollar per jaar. Advertenties f 0,25
per mm. Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Waken over de aangenomen leer

4.

Er zijn drie argumenten aan te voeren voor de noodzaak van het waken over de aangenomen leer. In de eerste plaats is dit naar de uitdrukkelijke wil des Heeren. Vervolgens zit de duivel niet stil de leer te ondermijnen. Tenslotte is er geen zuivere beleving als er geen zuivere leer is. Met dat laatste punt waren we een vorige keer bezig. We gaan er nog even mee door.

Nogmaals:

zuivere leer - zuiver leven

We zagen, dat Paulus met grote nadruk Titus opdroeg ervoor te zorgen dat de leer op Kreta zuiver verkondigd en bewaard zou blijven. Daartoe moest hij ouderlingen aanstellen. Niet zomaar willekeurig een aantal mannen aanwijzen, die het werk van opziener moesten gaan doen. Nee, het moesten bekwame mannen zijn; bekwaam om ook de tegensprekers de mond te stoppen desnoods. Er mag dus geen sprake zijn van verregaande tolerantie, waarbij misschien wel even geprotesteerd wordt als er iets gezegd wordt dat niet door de beugel kan, maar waarbij alles toch verder rustig voort kan blijven gaan. Nee, de apostel is er niet onduidelijk in: alle valse leer moet weerproken worden.

Waarom is Paulus zo scherp, zo intolerant? Is zijn geest bij het ouder worden wat bekrompen geworden? Ziet hij overal ketterijen in? Is hij wat al te precies? Als dat zo zou zijn, dan zou het ons vrij staan deze vermaningen terzijde te leggen. Maar is het zo? Of vinden we hier ook de waarheid Gods en is het naar de wil des Heeren dat zo opgetreden moet worden tegen allen die van de waarheid afwijken? Ja, dat laatste is het geval! Want zonder de zuivere leer krijgen we een zieke beleving.

Paulus kan niet leven bij de mentaliteit van: Zolang als er maar genoeg van Jezus in de verkondiging is en genoeg van het kruis en genoeg van de christelijke plichten en deugden om mensen zo half en half in een christelijke vorm te krijgen moeten we niet zeuren over precisie in de leer, maar overgaan tot belangrijker dingen. Nee nee, daarvoor is de zuivere leer veel te belangrijk!

Zie maar wat de leer doet. Die werkt als een vorm waarin iets gegoten wordt. Paulus schrijft in Rom. 6:17 aan de christenen te Rome dat ze gehoorzaam

zijn geworden aan het voorbeeld der leer, waaraan ze overgegeven zijn. Hij gebruikt het beeld van een vorm, waarin iets gegoten wordt. Datgene wat in die vorm gegoten is, gaat na verloop van tijd er op een bepaalde manier uitzien; het neemt de vorm van die vorm aan. Zo is het met de zuivere leer. Een mensenkind wordt daarin geworpen en zo gefatsoeneerd en veranderd, totdat hij op den duur naar die vorm gemodelleerd is. Maar dan begrijpt iedereen dat het er wel op aan komt, dat het een zuivere vorm is. Als dat laatste het geval is, dan is wat er uit die vorm tevoorschijn komt, een leven in godzaligheid; een echt christelijk leven. Maar is de vorm niet zuiver - ja wat er dan uit komt, kan met geen mogelijkheid een zuiver christelijk leven genoemd worden.

De volle raad Gods

Na alles wat we hierboven gezien hebben kunnen we nu een aantal lijnen trekken waarin we zullen bezien wat de consequenties van een en ander zijn vooral ook met het oog op onze kerken. Waken over de aangenomen leer - hoe dient dat onder ons te geschieden? Het eerste wat ik zou willen zeggen is dat er allerwege een vastbeslotenheid moet zijn om de volle raad Gods te verkondigen.

Naar de mate dat een deel van de waarheid gedurende een bepaalde periode wordt verzwegen, misverstaan, overgeaccentueerd of ontkend, naar die mate wordt het geestelijk leven beschadigd of, sterker nog, verminkt. Verwaarlozing van een of ander onderdeel van de waarheid zal onherroepelijk leiden tot een misverstaan van de leer en tot schade in de beleving. Hoe zou het dan trouwens mogelijk zijn om te belijden dat er een band aan de Heere is en dat we Jezus liefhebben? Kan dat samengaan met een niet volledig serieus nemen van Zijn waarheid?

Overal om ons heen zien we allerlei vormen van goddeloosheid. Ook in onze eigen gelederen komt veel voor dat er niet behoorde te zijn. Wat is onze enige hoop? Dat de Heilige Geest de waarheid zo zal willen toepassen aan het hart, dat er bekering komt. Maar zal de Geest dat doen, dan moet die waarheid wel duidelijk en onverkort gepredikt worden. Er moet voor de Heilige

Geest iets zijn om toe te passen.

Dus vraagt de Heere het van zijn kerk dat de volle raad Gods gepredikt wordt. Alles wat God heeft geopenbaard. Zoals Paulus dat blijkens zijn eigen getuigenis te Efeze ook gedaan heeft. Niets hield hij daar achter. Hij vroeg niet of de mensen het wel wilden horen en of het wel naar hun smaak was of dat zij misschien liever een andere boodschap zouden horen. Als het gaat om de inhoud van de prediking gaat de getrouwe prediker niet te rade met de opinies die er onder de mensen leven. Naar wie moet je dan trouwens luisteren; dan is het: zoveel hoofden zoveel zinnen. Maar daar heeft de prediker niets meer te maken.

God heeft immers bepaald wat zondaren in hun nood en ellende nodig hebben en wat ze moeten horen. Wee de kerk en de dienaar der kerk, die denkt te kunnen volstaan met het brengen van een gereduceerde boodschap!

Verdediging

Wat is er nog meer te doen? Als de leer aangerand wordt, dient de kerk op te staan om de waarheid Gods te verdedigen. Dat klinkt uitermate vreemd in de tijd waarin wij leven. Er lijken geen ketterijen meer te zijn. Allerlei afwijkingen van de leer worden ondergebracht onder het hoofd "nuanceringen" en nuanceringen mogen er zijn, nietwaar? Ja, dat kun je verwachten in een tijd van pragmatisme en oecumenisme, verbroedering en Samen-op-Weg. Tenslotte moet maar niemand denken, dat hij de waarheid in bezit heeft. Op zijn hoogst hebben we allemaal een klein stukje van de waarheid en zijn we met elkaar op zoek naar de waarheid. Laten we alstublieft bescheiden zijn.

In zo'n tijd is het natuurlijk wel erg vreemd als we Paulus horen zeggen, dat de mond van de tegensprekers gestopt moet worden. Trouwens, zo staat het ook in het Besluit van de Dordtse Leerregels: "stoppende de lasteraars van de gezonde leer hun monden". Onze vaders waren dus van dezelfde mening als Paulus.

Waarom dat dan zo behoort te zijn? Er staat veel te veel op het spel. Dwaalleer en - nog erger - ketterij zijn geen onschuldige dingen. Ze werken als de kanker (2 Tim. 2:17). Alleen al om die reden mag Paulus zeggen: Als iemand een ander Evangelie brengt, die zij vervloekt (Gal. 1:8, 9). Tolerant zijn tegenover alles wat van de waarheid afwijkt is geen geringe zaak! De con-

sequentie ervan kan zijn - als God het niet verhoedt - dat mensen misleid worden op weg naar de eeuwigheid. Wie durft dat op zijn geweten te hebben?

Daarom is het zaak, dat ook in onze kerken vandaag klare wijn geschonken wordt. Er staan zoveel stukken der leer op de tocht. Over de schepping wordt soms gesproken en geschreven op een manier die ruimte vraagt voor de evolutie-gedachte. In de theologische wereld wordt nog al eens afgedongen op de Godheid van Christus en wordt heel sterk de klemtoon gelegd op het feit, dat Jezus waarachtig mens was. En het Schriftgezag wordt aangerand als ten koste van de leer van de inspiratie alle nadruk gelegd wordt op de menselijke factoren die een rol gespeeld hebben bij de totstandkoming van de Bijbel.

Onze relaties met anderen

Onze kerken hebben interkerkelijke kontakten. Daar is niets op tegen, al zal wel duidelijk moeten zijn wat wij met die kontakten bedoelen. Gaat het om kerkelijke eenheid, dan zal dat niet gepaard mogen gaan met het inruilen van bepaalde onderdelen van de waarheid. Er kan natuurlijk geen sprake zijn van een relatie met hen, die de waarheid ontkennen. Maar er dient ook uitermate voorzichtig gehandeld te worden ten aanzien van kerken bij wie wezenlijke elementen van de belijdenis niet of niet voldoende tot hun recht komen.

In het ondertekeningsformulier van de hoogleraren werd met name verwezen naar de dwalingen die veroordeeld werden in Dordrecht in 1618-19. De dwalingen van het Arminianisme dus. Dwalingen die overigens nog springlevend zijn. Waarom zouden die met name weerlegd moeten worden? Omdat die dwalingen zo sterk het absolute genade-karakter van het heil aantasten. Ze schrijven de mens te veel en God te weinig eer toe. En dat is uitermate kwalijk.

Maar als deze dwalingen dan nog springlevend zijn, moeten we dan niet in allerlei samenwerkingsverbanden uiterst voorzichtig zijn met hen die deze dwalingen aanhangen en verbreiden? Moeten we er met name in bijvoorbeeld het evangelisatiewerk niet voor oppassen om de boodschap ongehoorzaam te maken door samenwerking met hen, die op de boodschap duidelijk een reductie toepassen?

Heiligheid

Het zal weer duidelijk moeten worden,

dat zonder heiligmaking niemand God zien zal. Het volk, dat de Naam des Heeren belijdt, dient een heilig volk te zijn (Hebr. 12:14, 1 Pe. 1:15, 16). En waar de ware bijbelse vreze des Heeren en de godzaligheid ontbreken, is er geen enkele grond om te geloven dat we kinderen Gods zijn. De Engelse puritein Gurnell schreef eens: "Zeg niet dat ge uit God geboren zijt en koninklijk bloed in uw aderen hebt, tenzij ge uw afkomst kunt aantonen daarin dat ge heilig durft te zijn". Als dit zo is, dan behoort het mede tot de dienst der kerk de mensen te waarschuwen tegen een vals en ongegrond vertrouwen en het bouwen op zandgronden.

Heiligheid bij het volk is wat de Heere zoekt. Maar ook heiligheid bij de leiders van het volk. Paulus besteedt nogal wat aandacht aan de vereisten voor de ambtsdragers: 1 Tim. 3; Tit. 1. Die vereisten mogen niet zomaar terzijde geschoven worden. Er komen op dit terrein praktijken voor die ronduit te laken zijn. Je krijgt soms de indruk dat zo ongeveer ieder belijdend lid, die Avondmaal viert, geschikt geacht wordt om af en toe een poosje ouderling of diaken te zijn. Daar zijn we dan terecht gekomen met het stelsel van verplicht aftreden. Ik weet dat hiermee over deze dingen niet het laatste woord gezegd is, maar mijns inziens geeft de praktijk wel reden tot zorg. En heeft God niet uitdrukkelijk in Zijn Woord de vereisten voor de ambtsdragers aangewezen?

Titus wordt door Paulus aangespoord een voorbeeld van goede werken te zijn (2:7). Godzaligheid zal de levensstijl moeten kenmerken. Dat kan toch niet anders? De genade Gods bedoelt niet alleen onze ziel te redden, maar ook ons leven te heiligen. Dat geldt met name ook van hen die arbeiden in het Woord en de leer. Daarom dienen zij zich Gode beproefd voor te stellen; arbeiders, die niet beschaamd worden. En dan zal de waarachtigheid van de leer naar de wereld toe dienen uit te komen in een godvruchtige wandel. De waarheid dient ons leven zodanig te veranderen, dat we werkelijk anders zijn dan anderen. De geloofwaardigheid van de kerk en haar boodschap zit nergens anders in dan in de veranderde levens van de leden der kerk. Niet in het een heel eind met de wereld meegaan, maar in het anders zijn dan de wereld, zit de geloofwaardigheid van de kerk. Een stad op een berg dient zij te zijn. Als lichtende lichten mag zij schijnen te midden van een krom en verdraaid geslacht (Fil.

2:15). Ze herkenden de discipelen dat zij met Jezus geweest waren (Hand. 4:13). Zo wordt de leer van God onze Zaligmaker in alles versierd (Tit. 2:10). En zo kunnen anderen voor Christus worden gewonnen. Daar behoeven we de leer niet voor aan te passen en de

scherpe kantjes wat af te vijlen. Integendeel! Wij behoeven niet wijzer te zijn dan God. En God wil dat door de dwaasheid van de prediking (van de volle raad Gods) zij die geloven zalig worden gemaakt.

P. den Butter.

Robert Murray MacCheyne

4.

Geestelijke verlatingen

Een christen kent niet altijd de merkbare genieting van Gods nabijheid. MacCheyne heeft in zijn prediking dan ook oog voor de geestelijke verlatingen. "Dikwijls", merkt hij op, "behaagt het God Zich van de ziel terug te trekken, en ik geloof voornamelijk om drie redenen: ten eerste, om ons in het stof te vernederen; ten tweede, om enig niet gedood bederf te openbaren; ten derde, om ons naar Hem te doen hongeren".

Maar dan worden zulke verlatenen bemoedigd: "Zijt niet moedeloos, broeders, die in donkerheid verkeert. Verlaten zielen, Gods liefde kan niet veranderen, tenzij Zijn natuur verandert. Eerst dan als God ophoudt heilig, rechtvaardig en waarachtig te zijn, zal Hij ophouden de ziel lief te hebben, die zich onder de vleugelen van Hem verbergt".

"De duisternis en de verlatenheid, waarin gij verkeert, bewijzen slechts, dat gij onder de hand des Vaders zijt. Er is geen tijd, wanneer de patiënt het voorwerp is van zulk een grote belangstelling voor de wondarts, dan wanneer hij onder zijn mes is; evenzo kunt gij ervan verzekerd zijn, dat, als gij van de hand Gods lijdt, Zijn oog des te meer op u geslagen is".

Heiliging

Telkens weer spoort MacCheyne Gods kinderen aan om een leven in heiliging te zoeken. Zo worden tevens schijngevoelens ontmaskerd. "Gij bedriegt u grotelijks, als gij meent dat gij reeds een christen zijt, alleen omdat gij zekere bepaalde begrippen en overtuigingen hebt en uw ure van geestelijke blijdschap kent. Dit alles is goed, maar als het u niet tot een God geheiligd leven leidt, vrees ik, dat het ten laatste blijken zal louter inbeelding geweest te zijn. Indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel".

De noodzaak van de heiliging ligt in de verheerlijking van God. In een preek

over de Heilige Geest, de Geest der heiligmaking, spreekt hij Gods kinderen als volgt aan: "Zijn er niet enigen onder u, die tot Christus gekomen zijn, en niets meer? Schuldig, vermoeid, belast, hebt gij rust gevonden - verlossing door Zijn bloed - zelfs vergeving van zonden. O, blijft daar niet bij stil staan. Berust niet enkel op schuldvergiftiging - bidt om de inwoning van de Heilige Geest, de Trooster. De schuldvergiftiging is slechts een middel tot een doel. Gij zijt gerechtvaardigd om geheiligd te worden. Bedenkt, dat gij zonder heiligmaking de Heere niet zult zien, dat gij zonder die inwonende Geest nooit heilig zult zijn".

De grond van de zaligheid ligt onder tussen niet in de heiliging. "Wij worden", zegt MacCheyne, "niet gerechtvaardigd door onze heiligmaking; en toch, zonder heiligmaking is er geen duurzame vrede of gemeenschap met Christus mogelijk. Wij worden volkomenlijk gerechtvaardigd door het leven en sterven van de Heere Jezus; en toch, nadat Hij ons gerechtvaardigd heeft, wil Hij ons naar Zijn beeld veranderen, zodat wij, hoe langer wij reeds gerechtvaardigd zijn, des te meer geheiligd zouden zijn". Uitspraken in deze zin vinden we doorlopend in zijn preken.

Toch verwordt dat nooit tot een wet-tisch heilighheidsstreven, alsof de gelovige mens nu zelf, zogenaamd met de krachten die hij ontvangen heeft, aan de slag zou moeten. We herinneren ons, hoe daartegen juist in diezelfde tijd aan de andere kant van de zee krachtig gewaarschuwd werd, nl. door Kohlbrugge. MacCheyne heeft dat gevaar wel degelijk gezien en er eveneens zijn stem tegen verheven, door te wijzen op Christus als de enige Bron.

"Jaagt de heiligmaking met al uw vermogen na, maar stelt haar niet in de plaats van Christus". "Die derhalve een leven van volhardende heiligmaking wil leiden, moet zijn oog bestendig op de Zaligmaker gericht houden".

In een preek over Hooglied 8:13 en 14: "de ziel van de gelovige een hof", zegt hij het zo: "Gemeenschap met Christus te hebben is altijd tot onze heiligmaking (...). Het is goed voor de ziel om met Christus te zijn. O, indien gij tot Jezus wilde gaan en Hem alles wilde zeggen, welk een gelukkig leven zoudt gij dan hebben! Laat uw ziel vrijmoedig tot Christus spreken. Bedek geen zonde voor Hem; stort elke vreugde, elke droefheid voor Hem uit; zoek bij Hem raad in alle moeilijkheid (...). Op de liefde te steunen kan alleen onze wankelende schreden vastmaken".

Daar komen we op het spoor, hoe de heiliging ons deel wordt: in het gebed als gemeenschapsoefening met Christus. Die omgang met Hem werpt vrucht af.

De vrucht van de *vreugde*: "O gelovigen!", zegt MacCheyne, "wilt gij uw lied behouden, behoudt dan uw Zaligmaker; wilt gij uw harp altijd gestemd hebben, houdt de Christus en Zijn heerlijkheid in het oog".

De vrucht van een *vrijmoedig getuigenis en een leven, dat tot jaloersheid brengt*: "Schijnt in uw binnenkamer in het eenzaam gebed. O, laat uw aangezicht door de verborgen omgang met God verlicht worden.

Straalt in uw gezin, opdat gij hun zielen mocht winnen. Schijnt in uw stad, opdat, wanneer gij met de mensen samenkomt, het hun moge zijn alsof een engel met zijn vleugelen klapwiekte".

De vrucht van de *verwachting*: "Christenen, verlangt naar het hemels Jeruzalem. Vergeet het niet. Wij zijn hier in een vreemd land; hecht u niet aan hetgeen hier is. Maar boven is onze eeuwigdurende stad, het hemelse Jeruzalem, met haar poorten van paarden en haar straten van zuiver goud. Laat uw hoogste begeerte wezen om met Christus te zijn, dat verreweg het beste is".

Nu spreekt MacCheyne niet alleen tot gelovigen in zijn prediking. Integendeel. Ik zou haast willen zeggen: zelfs niet in de eerste plaats. We hebben al gezien, hoe hij met klem onbekeerden nodigt tot Christus.

We komen daar nog op terug, als het gaat over het waarschuwend element in de prediking.

Eerst letten we nog op een andere "categorie" (als ik het zo even mag noemen), nl.:

de bekommerden

"Ontwaakte zielen", noemt Mac-

Cheyne hen dikwijls. Hij spreekt hen telkens apart aan in de prediking. Betekent dat nu, dat hij drie "klassen" mensen heeft, die hij aanspreekt? Onbekeerden, ontwaakten en gelovigen, of - zo kunnen we het ook zeggen - onbekeerden, bekommerden en bevestigden? Zo lijkt het wel. Uiteraard weet MacCheyne - en dat beklemtoont hij ook telkens weer in zijn prediking - dat er uiteindelijk maar twee soorten hoorders zijn: in Christus en buiten Christus.

Alleen: binnen die beide "categorieën" tref je een geweldige variatie aan. En waar plaatst MacCheyne nu de bekommerden?

Het is goed om daar eens even bij stil te staan, omdat wij, in een tijd van veel oppervlakkigheid en verbondsautomatisme in de gemeente, geneigd zijn al blij te worden, als we eens een bekommerde tegenkomen; een mens, die 't niet meer weet. En dan kunnen we als ambtsdragers het gevaar lopen zo iemand te gaan troosten op valse gronden. En wie zelf bekommerd is, kan zichzelf zo gemakkelijk "stijven" in zijn bekommerdheid en zo op drijfzand bouwen.

Laten we nog eens luisteren naar deze stem uit de vorige eeuw.

In de eerste plaats: *Christus Zelf heeft ze wakker geschud*, zo laat MacCheyne uitkomen. Hij zegt: "Hij was het, Die u deed ontwaken. Niemand is van nature bekommerd over zijn ziel. Dit is een werk van Christus aan de ziel. Wanneer de bliksem door een bos is gegaan, en gij ziet één of meer bomen door zijn sterke schichten gespleten, dan zegt gij: Hier is de bliksem geweest. Zo ook, wanneer gij een hart ziet, dat verbroken is onder het gevoel van zijn verloren toestand, dan kunt gij zeggen: Christus is hier geweest. Zijn enigen van u ontwaakt? Dan is Christus bij u geweest".

Ten tweede: volgens MacCheyne is *een bekommerde ziel toch nog buiten Christus*. In een preek over de vrouw van Lot zegt hij het zo: "Een ontwaakte ziel is nog geenszins een behouden ziel. Gij zijt niet behouden, zolang God u niet in Christus heeft gebracht. Het is nog niet genoeg, dat gij vliedt, gij moet vlieden totdat gij in Christus zijt".

Elders preekt hij tot hen, die onder de overtuiging van zonde leven, die de verschrikkelijkheid van hun staat buiten Christus zien en zich in waarheid ellendig voelen. Hij zegt drie dingen tot hen.

a. "Weest dankbaar voor dit werk van de Heilige Geest".

b. "Laat deze overtuiging niet weer verloren gaan. (...) Roept tot de Heilige Geest, Die de Werker daarvan is, dat Hij daarmee in u doorwerke. Roept nacht en dag, dat Hij u toch niet buiten Christus laat blijven. O. zoudt gij slapende willen blijven, totdat gij in de hel ontwaakt?"

c. "Blijf niet bij deze overtuiging staan. Nog zijt gij niet behouden. Velen zijn zo ver gekomen, en toch nog verloren gegaan. Velen zijn overtuigd geweest en toch nimmer tot bekering gekomen, velen hebben hun overtuiging verloren en zich opnieuw in de zonde gewenteld".

"Gij zijt niet behouden zolang gij niet in de schaapskooi zijt. Christus is de Deur". "Strijdt om in te gaan....".

Ten derde: MacCheyne *roept bekommerden op om zich te verenigen met Christus*. "Verenig u dan haastig met Christus. Kom uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht".

MacCheyne noemt dat ook wel: "het verbond sluiten met Christus als zijn Heiland", of: "het opgenomen worden in Gods verbond".

"Bekommerde zielen", zegt hij op een andere plaats, "leert om uit te zien naar vrede. O. met welk een bekommring doorzoekt gij uw hart, om te zien of er enige verandering in is, die u vrede kan geven. Verandert toch uw plan. Blijkt niet meer in die vuile kerker; ziet naar

de heerlijke zon - ziet op Christus: één blik op Hem geeft vrede".

Hij kan het zelfs uitroepen: "Lieve, bekommerde zielen, waarom blijft gij van Christus weg? (...) Komt hongerigen - komt ledigen - komt zondaars - komt zoals gij zijt, om u aan die heerlijke Jezus te vergasten. Hij is een feestmaaltijd voor de hongerige ziel". En nog eens: "Hoe zonderling, dat de bekommerden het meest twifelen aan de bereidwilligheid van Christus om hen te behouden! Zij moesten er het minst aan twifelen".

"Ja, maar...." U kent de tegenwerpingen; wellicht ook uit uw eigen hart. MacCheyne gaat erop in, o.a. in een preek over Thomas.

"Tegenwerping. Het zou al te stout zijn Hem de mijne te noemen. Antwoord. Hij biedt Zichzelf aan u aan. Hij heeft Zijn handen reeds naar u uitgestrekt toen gij tegensprekend en ongehoorzaam waart.

Hij heeft u uit de zondeslaap doen ontwaken, Hij heeft u tot nu toe gevolgd. Het is inderdaad stoute vermetelheid Hem nog langer af te wijzen. Trek uw woorden in en zegt: "Mijn Heere en Mijn God". Of zou daarin enige vermetelheid gelegen zijn, Christus aan Zijn eigen Woord te houden?"

(wordt vervolgd)
P.D.J. Buijs.

Kerkelijk jeugdwerk

2.

In het vorige artikel hebben we beloofd de verdere inhoud van de brochure, die onder bovenstaande titel verscheen, in het kort te zullen nagaan. Aan die belofte willen we nu voldoen.

2. De geschiedenis van het Chr. Geref. jeugdwerk. Dit hoofdstuk is zeer belangrijk. eerst komt er een paragraaf over de eerste jaren. Het was niet gemakkelijk om het jeugdwerk van de grond te krijgen. Er was weerstand tegen het jeugdwerk. Het jeugdwerk kende ook in die dagen een vastomlijnd ideaal, een doel. Ds. L.H. van der Meiden (de latere professor) schrijft in 1923 in zijn brochure "Onze arbeid" dat het beginsel diep geestelijk is, dat geleerd moet worden om te leven uit en naar het Woord door de Geest; en dat de jongeren elkaar moeten vormen en voorbereiden op de wachtende taak in het leven.

Aan het einde van deze paragraaf zeggen de schrijvers van de brochure:

"Er is in driekwart eeuw veel veranderd. Wij kunnen vaak een glimlach niet onderdrukken als we foto's zien en verslagen lezen van verenigingsavonden en bondsdagen. De stijl van kleding, van spreken en van omgang met elkaar is een andere dan die van nu. Maar ten diepste is jeugdwerk anno 1991 niets anders dan jeugdwerk anno 1904. Het jeugdwerk had toen het heil van de jeugd en de opbouw van de kerk op het oog, en daar doorheen en daar bovenuit de eer van de HEERE. En zo kan en mag het nu niet anders zijn. Daarom willen wij staan in de lijn van de geschiedenis. De vorm en de invulling kunnen veranderen, het fundament blijft staan. Evenzeer als in 1904, moet de jeugd van onze tijd gevormd worden om als christen te kunnen staan in deze wereld. Ook het jeugdwerk mag hieraan zijn bijdrage leveren. In dit licht willen we onze bezinning voortzetten".

Er volgt een korte paragraaf over *Jeugddeputaten*. De generale synode van 1944 kwam tot oprichting van een deputaatschap voor het contact met de kerkjeugd. De oprichting daarvan werd door de jeugdbonden gewenst en gewaardeerd. Dit is het uitgangspunt bij de verdere beschouwing van de relatie tussen kerk en jeugd, die in een volgend hoofdstuk aan de orde komt....

Na 1945. Zo luidt de derde paragraaf. Er komt verontrusting. Naast de CGJO komt de LCJ. Jeugddeputaten weten hun brugfunctie nog niet te realiseren. 3. **De Jeugdbond(en) 1950-1990.** Ook dit hoofdstuk staat vol met belangrijke gegevens. Dat blijkt duidelijk uit de verschillende onderdelen: *Positiebepaling, Ontwikkelingen, Inhoudelijke bezwaren*. Die bezwaren worden hoe langer hoe groter. De schrijvers zeggen zelf: "We hebben in deze paragraaf de vinger gelegd bij tekortkomingen die we in het werk van de CGJO menen te bespeuren. Ons werk is mede als reactie hierop ontstaan, zodat het ons nodig bleek om een aantal konkrete voorbeelden te geven". In paragraaf 4. *De CGJO* wordt geschreven over het doel en het werk van deze bond aan de hand van een informatiepapier. Dat geeft veel stof tot nadenken. In 5. *Konklusie* komen de bezwaren van de LJC naar voren.

4. **De geschiedenis van ons jeugdwerk.** Hierin gaat het om de historie van "ons jeugdwerk, zoals dat sinds het begin van de zeventiger jaren naast de CGJO is gegroeid". Aan het slot van dit hoofdstuk lezen we:

Tot zover een overzicht in vogelvucht van twintig jaar "alternatief" jeugdwerk in onze kerken. Door de aarzelingen om met een tweede Chr. Geref. jeugdwerkorganisatie te komen en door onervarenheid, valt er in de geschiedenis van de eerste jaren niet veel lijn te ontdekken. Na 1984, en met name na de reorganisatie van 1987, is dit anders geworden. Evenals de jongelingsbond dat na een aantal jaren deed, kunnen ook wij nu melden dat onze stap vaster is geworden. We mochten daarbij onder diverse omstandigheden de zegen van de Heere ervaren.

5. **De generale synoden sinds 1944.** Op verschillende synoden komt het jeugdwerk aan de orde. Op de synode van 1974 te Amsterdam komt de verontrusting over het werk van de CGJO uitgebreid ter sprake. De deputaten kregen opdracht om met de bond hierover in gesprek te gaan. De synode gaf

tevens aan hoever de kerkelijke begeleiding moet gaan. Ook de volgende synoden schenken aan deze belangrijke zaak aandacht.

"Meerdere synodale vergaderingen hielden zich bezig met het kerkelijke jeugdwerk, de ene uitgebreider en diepgaander dan de andere. Sinds 1974 wordt het gesprek bepaald door de verontrusting. De kerken hebben hun stem laten horen. De vraag kan gesteld worden of dit altijd op het juiste moment en met de juiste inhoud is gebeurd.

Hoe dan ook, de stem van de kerken is de stem van onze moeder; naar haar dienen we te luisteren". Aldus de schrijvers van de brochure.

6. **Doel en inhoud van het jeugdwerk.** Dit hoofdstuk is onderverdeeld in de volgende paragrafen: *Problematiek, Invulling, Verhouding, Jeugdwerk en catechese, Doel*. Al in de eerste paragraaf komen vier begrippen naar voren, namelijk vorming, ontmoeting, ontspanning en actie. Het gaat over de invulling van deze begrippen, de

onderlinge verhouding enz. Dat vraagt de aandacht in de verschillende onderdelen. Aan het slot spreken de schrijvers het volgende uit.

In de vorige paragrafen is als kernwoord steeds de *vorming* naar voren gekomen. Alleen met dit woord en niet met het neutrale "bezinning", willen wij het doel van kerkelijk jeugdwerk omschrijven.

"Doel van het jeugdwerk is onze jongeren te vormen met het oog op hun plaats en taak in kerk en samenleving. Dit werk moet gebeuren in hartelijke en onvoorwaardelijke verbondenheid met Gods Woord, met de belijdenis, en met de kerken waarin dat werk gedaan wordt. Het werk moet staan tegen de achtergrond van de eis dat elke jongere persoonlijk tot geloof en bekering moet komen, wil hij zijn plaats en taak kunnen vervullen. De andere drie elementen van het jeugdwerk zijn daarbij middel, en geen doel op zich".

We hopen in een volgend artikel verder te gaan.

B.

De "Woudenbergse-kwestie" en de spelonk van Machpéla

Enige tijd geleden was er in de landelijke pers de nodige opschudding over het besluit van een protestants-christelijk (p.c.) schoolbestuur in Woudenberg. Dit schoolbestuur was er na verschillende gesprekken en het schrijven van een brief toe overgegaan een lerare de toegang tot de school te ontzeggen, omdat zij ongehuwd samenwoonde.

Het bestuur achtte een dergelijke leefwijze in strijd met de beginselen van de school.

Van groot belang in deze zaak is eens te laten op de verschillende reacties vanuit de samenleving op dit besluit van het schoolbestuur.

1. Ouders van leerlingen van de basisschool dreigden hun kinderen van school te halen wanneer de schorsing door het bestuur zou worden gehandhaafd.
2. De kerkeraden van de Herv. deelgemeente Salem en de Ger. Kerk waren tegen de genomen orde-maatregel.
3. De voorzitter van de christelijke onderwijsvakbond vond, dat een leraar van een christelijke school in de privé-sfeer de samenlevingsvorm mag kiezen die hij of zij wenst.
4. Staatssecretaris Wallage van

Onderwijs en Wetenschappen zou op rijksscholen een dergelijke orde-maatregel nooit toestaan en tevens overwoog hij het schoolbestuur financieel te korten.

Hoe lang nog?

De juridische aspecten buiten beschouwing latend, dringt zich bij het lezen van bovenstaande reacties de vraag op, hoe lang het voor ons christelijk onderwijs nog mogelijk is werkelijk uitvoering te geven aan de eigen identiteit op dit gebied.

Hoeveel tijd zal er nog verstrijken voordat de samenleving het niet meer accepteert dat schoolbesturen het onderwijs naar de norm van Gods Woord wensen in te richten, met alle consequenties die daar bijhoren.

Uit de reacties blijkt dat de tolerantie t.o.v. het christelijk onderwijs, wanneer dit ingaat tegen vigerende maatschappelijke opvattingen, duidelijk afneemt.

Wanneer een bestuur niet meer de mogelijkheid heeft om van het personeel te vragen zijn leven in te richten overeenkomstig Gods Woord, is het dan nog mogelijk werkelijk christelijk onderwijs te geven? Christelijk onderwijs wordt toch voor een niet onbelangrijk deel bepaald door degene die

voor de klas staat. Het gaat om de eenheid van leer en leven.

Machpéla

Onwillekeurig dringt zich de gedachte op aan de geschiedenis van Abraham's koop van de spelonk van Machpéla. Abraham getuigde van zichzelf tegenover de zonen Heths dat hij bij hen was een vreemdeling en bijwoner. Uit de verdere onderhandelingen, die volgens de oosterse gewoonte verliepen, blijkt dat de zonen Heths Abraham wel duldden binnen hun grondgebied, maar dat hij voor de aankoop van de spelonk een exorbitant hoog bedrag moest betalen (zie verder dr. G.Ch. Aalders, Korte verklaring der Heilige Schrift en Mag.H. Frey, Das Buch des Glaubens).

Hilversum-oost

Deze gemeente heeft op 8 november 1991 haar 40-jarig bestaan herdacht. Ter gelegenheid daarvan is een gedenkboek uitgegeven. De kerkeraad bood ons een recensie exemplaar van dit boek aan. Hij stelt het op prijs wanneer we aan het jubileum en aan de verschijning van het boek in ons blad aandacht zouden willen besteden. Dat willen we gaarne doen. We stellen de toezending van het boek zeer op prijs. Het is een goede gedachte om op zo'n wijze het verleden vast te leggen. Dat wordt gelukkig vaker gedaan, al is het dan niet veel bij een veertig jarig jubileum, toch wel bij een (veel) langer bestaan van een gemeente. We denken aan Noordeloos, een van de oudste gemeenten van de Chr. Geref. kerken.

Daar verscheen enkele jaren geleden ook een gedenkboek. Daarin zijn velerlei oude gegevens verwerkt, die verzameld zijn uit de notulen van kerkeraadsvergaderingen enz. Daardoor wordt ons voor ogen gesteld het wel en wee van die gemeente. De laatste jaren verschijnen er regelmatig waardevolle boeken over de zgn. kleine kerk-geschiedenis.

De gemeente Hilversum-oost is voortgekomen uit de gemeente Hilversum, nu Hilversum-centrum genoemd. In het gedenkboek wordt de voorgeschiedenis en de geschiedenis van Hilversum-oost verhaald. Het boek is breed van opzet. We lezen in het Voorwoord, dat een commissie de viering van het 40-jarig bestaan en de uitgave van het jubileumboek heeft voorbereid. Ds. M. Drayer schreef over Hilversum en de afscheiding en over

Dreigt het heden ten dage ook niet zo te worden? Er is nog wel ruimte voor een eigen belijden, als men de financiële consequenties er zelf maar van draagt. Dergelijke gedachten vinden we ook in de gezondheidszorg. Wanneer er in de toekomst gehandicapte kinderen geboren worden, en de ouders hebben vooraf een pré-nataal onderzoek geweigerd, zullen ze mogelijk de kosten die de zorg voor dit kind meebrengt, zelf moeten dragen.

Als we in de toekomst ons onderwijs naar Schrift en belijdenis willen blijven inrichten, zijn we dan bereid als een Abraham te wonen als een vreemdeling en bijwoner en 400 sikkelen zilver te betalen aan de zonen Heths voor ons onderwijs?

Mr. A.A. Egas, Werkendam.

Hilversum-oost als zendende kerk. De broeders P. Sluimer en H.G. van Wagten donk hebben de verdere inhoud van het boek verzorgd. Verschillende predikanten die vroeger Hilversum-oost dienden en ook de huidige predikant hebben hun bijdragen gegeven. Uit alles tezamen blijkt hoe het kerkelijk leven in de loop van de jaren geweest is en hoe het nu is. Het is de samenstellers van het boek gelukt om een beeld te geven van het reilen en zeilen van deze gemeente.

We vinden in het boek vele gegevens die inzicht geven in de opvattingen en activiteiten in Hilversum-oost. De toonzetting is daar anders dan bij ons. Er heerst een ander klimaat. Er zijn ook verschillende activiteiten die wij nooit zouden willen overnemen. We noemen als voorbeeld de Uur voor U-diensten. Vele notulen van kerkeraadsvergaderingen maken melding van bezwaren. Zo lezen we op bladzijde 146. Daaruit maken we op dat hierover ook in Hilversum-oost geen eenheid van gevoelen was. Met deze opmerkingen willen we volstaan.

Hilversum-oost behoort tot de classis Utrecht, evenals Meerkerk. Op classisale vergaderingen komen de afgevaardigden van Hilversum-oost. Daar komen ook regelmatig de zaken en zorgen van die gemeente aan de orde. Het is al vele jaren geleden dat we een classis-zondag in Hilversum-oost doorbrachten. We logeerden toen bij de familie Zilvold, waarvan het hoofd toen ouderling was. We hebben daarvan een goede herinnering overgehouden. De Heere moge ook in Hilversum

bevestigen, wat de kerk heeft uitgesproken: dat de Zone Gods uit het ganse menselijke geslacht zich een gemeente, tot het eeuwige leven uitverkoren, door Zijn Geest en Woord, in enigheid des waren geloofs, van den beginne der wereld tot aan het einde, vergadert, beschermt en onderhoudt. Het boek, dat 182 bladzijden telt, is voor belangstellenden verkrijgbaar voor f 25,- (oud-leden f 20,-), te bestellen bij S. Rouvoet, Vaartweg 45b, 1211 JE Hilversum, tel. 035-214974, tussen 19.00 en 20.00 uur.

B.

Arbeid in toekomstperspectief

De Reformatorisch Maatschappelijke Unie, Postbus 900, 3900 AX Veenendaal, tel. 08385-43030 (RMU) is een organisatie van werkgevers, werknemers en zelfstandigen. De Unie heeft als doel vanuit de grondslag (Gods Woord en de daarop gebaseerde Drie Formulieren van Enigheid): bezinnend bezig te zijn over allerlei maatschappelijke vraagstukken; samenwerking te bevorderen tussen werkgevers, werknemers en zelfstandigen; bijstand te verlenen aan leden die in hun arbeidssituatie in problemen komen; de sociale en economische belangen te behartigen van de leden.

De RMU geeft aan deze doelstellingen onder meer gestalte door het werken met jaarthema's. "Arbeid in toekomstperspectief" is de 5e brochure in een reeks. Voor dit boekje vragen we in dit artikel de volle aandacht.

J.W. Overeem, voorzitter RMU, zegt in een kort Voorwoord, dat het hoofdbestuur een werkgroep heeft ingesteld met de opdracht een discussienota samen te stellen over "Arbeid in toekomstperspectief". En dat deze nota beoogt mensen, die al of niet bij het arbeidsproces betrokken zijn, de mogelijkheid te bieden om vanuit verschillende invalshoeken met elkaar na te denken over het grote goed "arbeid".

De voorzitter van de werkgroep, drs. J. Mulder, schreef een lezenswaardige inleiding, waaruit we een en ander overnemen.

"Arbeid", aldus drs. Mulder, "is lange tijd een schaars artikel geweest. Gelukkig is daar de laatste jaren verandering in gekomen. Het aantal mensen dat geen werk heeft daalt steeds verder. Wie echter denkt dat nu het lek boven water zit, vergist zich.

Misschien wordt nu pas echt duidelijk wat in de afgelopen jaren werkelijk is gebeurd. Het blijkt namelijk moeilijk te zijn mensen aan het werk te krijgen die hun arbeidsplaats, om welke reden dan ook, hebben verloren en diensgevolge zijn aangewezen op ons sociale zekerheidsstelsel. Het aantal mensen dat recht meent te hebben op een uitkering is veel groter geworden dan het aantal dat er behoefte aan heeft. We moeten ons de vraag stellen op welke manier daar verandering in is aan te brengen. Onze sociale voorzieningen komen anders in gevaarlijk financieel vaarwater en dat mogen we de mensen die van deze voorzieningen gebruik moeten maken, niet aandoen. We moeten eens schoon schip durven te maken en niet meer met vage maatregelen komen, anders vaart het schip van staat op de klippen".

Drs. Mulder schrijft dan over de *WAO-problematiek* als schrijnend voorbeeld. Het aantal arbeidsongeschikten steeg in 1990 met 37.000 tot 881.600; dat is 14% van de beroepsbevolking. Er is aan uitkeringen een bedrag van 23,8 miljard gulden mee gemoeid! Wat is daaraan te doen? Drs. Mulder stelt verschillende vragen. Hij zegt: "*Aan het werk*. Dat lijkt het recept voor de komende jaren, want er zijn te weinig mensen die werken. (....)

Kortom: de krapte op de arbeidsmarkt aan de ene kant en de te hoge aantallen uitkeringsgerechtigden aan de andere kant vragen dringend om herbezinning".

Verder wijst drs. Mulder op *Gewetensbezwaren*. Er zijn mensen die in gewetensconflicten komen door zaken die tegen hun overtuiging ingaan. "Wat zal voor deze mensen de toekomst met zich brengen?" zo vraagt drs. Mulder. *Arbeidstijdverkorting* en vervroegde uitstroom hebben een zinvolle bijdrage geleverd aan de bestrijding van de werkloosheid. Gezien de toenemende vraag naar arbeidskrachten is het op zijn minst de vraag of de regelingen uit financieel en organisatorisch oogpunt niet moeten worden heroverwogen. Aldus drs. Mulder.

Een andere zaak waarvoor hij de aandacht vraagt is de *Europese eenwording*. Hij eindigt als volgt: "*Tenslotte*

Zo komen er veel vragen op ons af die betrekking hebben op de deelname aan het arbeidsproces in de toekomst. Deze discussienota probeert een aanzet te geven om met elkaar eens na te denken over verschillende aspecten die de

arbeid raken. De problematiek is breed en ingewikkeld. In deze discussienota wordt een aantal aspecten aan de orde gesteld. Binnen de vooraf vastgestelde omvang moesten keuzes worden gemaakt. Anderen zouden misschien andere keuzes hebben gemaakt, maar over smaak valt niet te twisten. We beginnen in hoofdstuk 1 met een verkenning van het begrip arbeid. Wat is het doel van de arbeid?

Wat zegt de Bijbel daarover? Vervolgens gaan we in op de problematiek van de werkgelegenheid en de werkloosheid (hoofdstuk 2), de arbeidsomstandigheden (hoofdstuk 3), de arbeidsvoorziening en scholing (hoofdstuk 4), arbeidsovereenkomsten (hoofdstuk 5), gewetensbezwaren (hoofdstuk 6) en de Europese regelgeving (hoofdstuk 7). Aan het eind worden enkele stellingen geformuleerd die aanleiding zouden kunnen zijn voor

discussie of voor nader onderzoek. We spreken de wens uit dat deze discussienota een zinvolle bijdrage mag zijn om mensen ervan te overtuigen dat arbeid een Goddelijke roeping en opdracht is, tot eer van God, tot heil van onze naaste en ter voorziening in ons levensonderhoud".

De werkgroep geeft in overweging aan de hand van de stellingen met elkaar te discussiëren over het thema "Arbeid in toekomstperspectief".

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk genoeg dat we hier te maken hebben met een voor velen belangrijke discussienota.

De brochure telt 70 bladzijden. Zij is in de handel gebracht door Buijten en Schipperheijn te Amsterdam. Zij is niet alleen bij de RMU, maar ook bij de boekhandel verkrijgbaar. De prijs is f 12,90.

B.

Boekaankondiging

Bij Den Hertog B.V. uitgeverij en boekhandel, postbus 150, 3990 DD Houten, tel. 03403-73434 zijn o.a. verschenen:

Th. Boston: De kunst van mensen vangen, f 15,90;

J. Bunyan: Goed nieuws voor de slechtste mensen, f 21,90;

Th. Watson: De Zaligsprekingen, f 44,90.

Tot 31 december 1991 bedraagt de prijs van deze drie boeken samen f 72,50.

Ook verscheen bij deze uitgeverij een herdruk van *Toen en nu* van de mees-terverteller W.G. van de Hukst. De prijs van het boek bedraagt f 59,50. Na 31 december 1991 wordt de prijs f 69,50.

In verband met de komende prijsverhoging menen we er goed aan te doen bovenstaande boeken nu al aan te kondigen.

We hopen er D.V. later op terug te komen.

B.

Boekbesprekingen

Alexander Comrie, door dr. A.G. Honig

Uitgeverij: J.J. Groen en Zoon, Postbus 11031, 2301 EA Leiden, tel. 071-323310, b.g.g. 318883

Het is ongeveer 100 jaar geleden dat de schrijver aan de Vrije Universiteit promoveerde tot doctor in de theologie op een proefschrift over Comrie.

Deze dissertatie is kortgeleden opnieuw uitgegeven met een inleiding van prof. dr. D. Nauta. Dr. Honig werd later de opvolger te Kampen van de bekende prof. Bavinck, toen deze naar de Vrije Universiteit vertrok. Hij stierf in 1940. Dr. Nauta is emeritus hoogleraar in de kerkgeschiedenis aan de Vrije Universiteit. Deze schrijft in zijn inleiding dat deze dissertatie een heruitgave verdient en dat Honig het

onderwerp ter hand genomen heeft met de inzet van zijn ganse persoon. "De betekenis van Comrie voor de beoefening der theologie alsmede voor de geschiedenis der kerk in ons land gedurende de achttiende eeuw werd door hem omstandig in het licht gesteld. Dat hij er geheel achter stond, blijkt mede uit de omstandigheid dat hij in het vervolg van tijd nog meer dan eens op de persoon van Comrie is teruggekomen". Aldus prof. Nauta. Honig verdeelt zijn stof als volgt: 1. leven en arbeid van Comrie, 2. Comrie als dogmaticus, 3. Comrie als polemicus. Alles is onderverdeeld in paragrafen.

Dan komt er een *Besluit*. Aan het slot daarvan schrijft Honig:

"Want in Comrie schonk de Heere aan zijne kerken een geloofsheld, die de

gangen van het verborgen leven met God had doorkropen, die in kennis en wetenschap uitblonk en die, wel verre van naar de professorale toga te hunkeren (gelijk Schultens hem verwijten durfde), juist de eere dezer wereld niet zocht, maar met kloeken moed de gunstgenooten des Heeren smeekte toch weer te genieten van de kostbare erfenisse der mannen uit den bloeitijd van het Calvinisme en saam front te maken tegenover eene theologische wetenschap, die afgleed van haar levenswortel.

En al is Comrie dan geen sterre van de eerste grootte geweest, ja al is hij voor het verbod der Staten te spoedig gezwaagd - toch stempelt de herodieke daad, die hij met zijn trouwen broeder Holtius verrichtte, hem tot een groot man en zal elk Calvinist altoos onder de wolken der getuigen met innigen dank aan God ook Comrie's naam vermelden".

Hieruit blijkt duidelijk hoe groot de waardering was die Honig voor Comrie had.

Na het Besluit volgen nog verschillende bijlagen en o.a. een register van persoonsnamen.

Het proefschrift telt met inbegrip van de bijlagen bijna 400 bladzijden. Het is een wetenschappelijk werk, maar belangstellenden - en die zijn er zeker onder ons - zullen in dit boek veel vinden omtrent het leven en de arbeid van deze bekende oude schrijver. We kunnen het van harte aanbevelen. Het boek is een fotografische herdruk, dus gelijk aan de oorspronkelijke uitgave. De prijs is f 48,50.

B.

De toekomstverwachting van de Nadere Reformatie in het licht van haar tijd, door drs. C.J. Meeuse
Uitgeverij: De Groot Goudriaan - Kampen

Het boek is uitgegeven in samenwerking met de Stichting studie der Nadere Reformatie. Het bevat een onderzoek naar de verhouding tussen het zeventiende-eeuwse chiliasme en de toekomstverwachting van de Nadere Reformatie, met name bij Jacobus Koelman. In 1982 schreef drs. Meeuse hierover een doctoraalscriptie.

Deze heeft hij geheel opnieuw overzien en bijgewerkt.

In een Woord vooraf wijst hij er op dat we nutteloos het verleden bestuderen als we er geen lessen uit trekken voor

het heden. Hij hoopt dat de bestudering van dit onderwerp mag bijdragen tot een bezinning op de toekomstverwachting voor de kerk in het algemeen en op de toekomstverwachting voor een ieder persoonlijk in het bijzonder.

We willen ons gaarne hierbij aansluiten. Dit houdt ook in dat we dit gaarne ter lezing en bestudering aanbevelen.

Het boek biedt veel dat onze belangstelling moet hebben.

Het telt 103 bladzijden en kost f 29,50.

B.

ORGELLES
aan huis in Vlaardingen
Bel: 4703736

**Bemiddeling
Kraam-
en Gezinszorg
Meijer (B.K.G.M.)**

Reeds velen vóór u maakten in de achterliggende 14 jaar gebruik van de verantwoorde hulp die geboden werd bij gezinsuitbreiding of bij ziekte van de moeder.

**Zoekt u ook kraam- of gezins-
hulp uit eigen kring en u bezit
geen TV, bel dan gerust.**

Mevr. J. Meijer - de Jong

Nieuw telefoonnummer:
02943 - 1145

Vakantie op Texel

Gezelligheid, rust, activiteit, ontspanning...
U vindt het allemaal op "De Verrassing".
Bel ons nu en reserveer een bungalow of sta-
caravan, voor uw vakantie in eigen sfeer.
Inlichtingen: 02220-18391

vakantiecentrum
De Verrassing
Oosterend, Texel

VOORDEEL

meesterverteller W.G. v.d. Hulst

TOEN EN NU

over de vaderl.geschiedenis, ill.

Jetses en Isings,
nadien
f 59,50 f 69,50

Tot 31 dec
wij zijn er voor u
BOEKHUIS het KOMPAS
SCHERPENZEEL
Dorpsstraat 164, 03497-4355

Nieuwe Kerstvertellingen

door dhr. Meulmeester
**eenvoudig en rijk van
inhoud.**

Cassette A1, voor de kinderen:
Gestolen schaatsen - De ketel-
lapper - Pleuntje.

A2: Het kerstfeest van Therese.

B1: Wilt u mijn naam onthouden -
Dennis - Het legioen.

B2: Krijn de baanveger.

Prijs voor twee cassettes f 12,50,
voor vier f 22,50 excl.

**Best.: Bereklaauwerf 28,
4341 KJ Arnhemuiden.
Tel. 01182 - 1696 of 2859.**

Om het zuivere Woord

Dat is het thema van de folder, die momenteel op grote schaal wordt verspreid om nieuwe donateurs voor het werk van de GBS te werven. Al voor het bedrag van f 5,- per jaar kan men het werk van de GBS steunen. De doelstelling van de GBS? Het verspreiden van betrouwbare Bijbels over de gehele wereld. In ons land zorgt de GBS voor het leveren van betaalbare Bijbels in de vertrouwde Statenvertaling. U heeft de folder nog niet ontvangen? Of heeft u zich nog niet opgegeven als donateur? Schrijf dan even een briefje - zonder postzegel - naar onderstaand adres of stuur onderstaande bon (volledig ingevuld) op.

BON

(aankruisen wat u wenst)

O Graag ontvang ik alsnog de folder

O Ja, ik geef mij (alsnog) op als donateur van de GBS.

Hr./mevr./mej.

Straat:

Postcode:

Datum:

Woonpl.:

Handtekening:

GBS

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

ANTWOORDNUMMER 2809, 4140 WB LEERDAM

NIJVERHEIDSTRAAT 21, 4143 HN LEERDAM. Tel. 03451/10155 b.g.g. 14744

HET REFORMATORISCH DAGBLAD DOET U EEN UNIEK AANBOD!

LEES ONDERSTAANDE TEKST:

Maak eens kennis met het Reformatisch Dagblad. Een christelijke krant die u breed informeert over gebeurtenissen in kerk en maatschappij.

Geïnteresseerd? Vul dan de bon in en kruis aan dat u het RD VEERTIEN DAGEN GRATIS wilt ontvangen.

Omdat het Reformatisch Dagblad 20 jaar bestaat, hebben wij voor niet-abonnees een feestelijke aanbieding. Wanneer u besluit om t/m 31 december 1992 een abonnement te nemen, kunt u meedoen met onze jubileumprijsvraag. Ieder die zich als abonnee opgeeft en de goede oplossing van de prijsvraag instuurt, ontvangt een elektrisch gourmetstel...

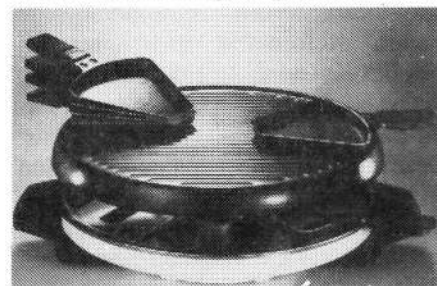
(Dit aanbod geldt alleen voor lezers die de laatste zes maanden geen abonnee zijn geweest).

DIT MOET U DOEN

1. Als u het RD eerst 14 dagen gratis wilt ontvangen, vult u dat in op de bon. U krijgt van ons dan een formulier voor de jubileumprijsvraag toegestuurd, dat u kunt gebruiken als u besluit om een abonnement te nemen.

2. Als u nu besluit om een abonnement te nemen, vult u dat in op de bon. U kunt dan meteen meedoen met de prijsvraag en uw antwoorden op de bon voor de jubileumprijsvraag invullen. U stuurt beide bonnen in. U krijgt het gourmetstel dan z.s.m. thuisgestuurd.

Tefal elektrisch grill-gourmetstel

Wat gebeurde er in 1971, het jaar waarin het RD op de markt verscheen?

1^e vraag President Chroetsjov overleed. Hij was president van:

- A. Amerika
- B. Sovjet-Unie
- C. China

2^e vraag Mr. J. Luns werd benoemd tot secretaris-generaal van:

- A. NAVO
- B. EEG
- C. Comecon

3^e vraag Winni Mandela werd veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf vanwege verboden activiteiten voor:

- A. PLO
- B. Frelimo
- C. ANC

Omcirkel het goede antwoord.

Ja, stuurt u mij het RD

Naam: dhr./mevr.:

Adres:

nr:

Postcode:

Plaats:

Tel.:

Handtekening:

- ☐ ik wil de krant 14 dagen gratis ontvangen
- ☐ ik neem een abonnement tot en met 31 december 1992 en doe mee met de prijsvraag. (De prijs van een jaarabonnement is f 316,55 incl. 2 weken gratis.)

Bon in open envelop zonder postzegel zenden aan:

Reformatisch Dagblad afd. abonneeservice,
Antwoordnummer 92 7300 VB Apeldoorn

BP